

Wallet stelselmatig verklaard

structuurbegrippen van maatschappelijk informatieverkeer

Pieter Wisse

Algemeen uitgedrukt heet ‘onze’ omgang met elkaar van oudsher maatschappelijk verkeer. Daartoe heeft altijd uitwisseling van informatie behoort. Aan, zeg dus maar, maatschappelijk informatieverkeer nemen ‘we’ intussen alsmaar meer met digitale middelen deel, verkeer dat daardoor nog eens sterk in omvang toeneemt.

De Europese Unie heeft daarom besloten. Geldig door de lidstaten heen komt er, aangeduid als EDI-wallet,¹ een digitaal middel voor identiteitstelling. Aldus is de wallet onderdeel van infrastructuur voor maatschappelijk informatieverkeer.

Met haar of zijn wallet verstrekt een EU-burger identificerende informatie. Onafhankelijk van welke middeltechnologie, waarop ook met digitalisering beslist géén uitzondering kan worden gemaakt, verschilt van geval tot geval eventueel welke informatie ter identificatie telt. De ene keer volstaat geborgde vermelding van leeftijd, een andere keer is opgave van het BurgerServiceNummer verplicht, enzovoort. Uiteraard moet deze wallet op zulke variabele eisen en wensen berekend zijn. Wat volgt is inleidende uitleg van de onmisbare structuurbegrippen voor bedoelde differentiële identiteitstelling. In een poging een informele toon te treffen² ligt nadruk op maatschappelijk principieel relevante overwegingen.³

1. Infrastructuur en variëteit

Eerst maar eens, hoe luidt enige overheidsvoorlichting over de EDI-wallet? Elke lidstaat van de Europese Unie is verplicht

minstens één gecertificeerde EDI-wallet beschikbaar stellen. Voor burgers moet deze gratis zijn[,] gebruik [er]van [...] vrijwillig[;]de Nederlandse overheid ontwikkelt een nationale versie: de publieke NL-wallet. [...] Binnen dit Nederlandse EDI-stelsel kunnen op termijn ook private EDI-wallet-aanbieders toetreden.⁴

Dat zal allemaal wel, maar wat is zo’n wallet? Wat kan iemand ermee? Het

is een digitale tool, vaak een app op je telefoon. Hiermee kun je jezelf binnen Europa veilig online identificeren en persoonlijke gegevens delen [voor] toegang tot online diensten van zowel publieke als private organisaties.

Daar is o.a. baanbrekend aan, dat het met de EDI-wallet gaat om een voorziening die de aanduiding als infrastructuur ook werkelijk verdient.⁵ Want aldus gekwalificeerde voorzieningen zijn bedoeld

¹ EDI staat voor European Digital Identity. De opdracht om als, zoals hij mij voor deze gelegenheid typeerde en waarmee ik instemde, dwarsdenker een artikel aan de EDI-wallet te wijden kreeg ik van L. Oberendorff als hoofd Bureau Forum Standaardisatie (Logius, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties). Als? Er zijn van zowel hem als mij verhoudingsgewijze hoedanigheden mee bedoeld. Wat? Lees verder. Overigens, vandaar mijn instemming, vind ik een dwarsdenker iemand die wijst op verbanden, maw een stelseldenker. Gelet op inherente verwevenheid van werkelijkheid, wat verdient stelselmatig aandacht, dwz door-domeinen-heen, en hoe lukt dat?

² Voetnoten dienen vooral de suggestie van een gesprek, dus met allerlei deelnemers voor aanvullingen, opbouwende kritiek, provocaties, retorische vragen, enzovoort.

³ Vooral over waarin deelnemers principieel van elkaar verschillen en als zodanig samenhangen, gaat het daarom hier. Dat is in verhoudingsgewijze hoedanigheid. In wát? Nogmaals, lees verder.

⁴ Bron: website Digitale Overheid. Dat geldt ook voor het volgende citaat in deze paragraaf.

⁵ Het kan met infrastructuur daarentegen nooit iets worden, zolang politici en bestuurders voor gemeenschappelijke voorzieningen elk abusievelijk het ‘eigen’ instituut maatgevend achten. Vergelijkbaar verklaren wetenschappers zich graag voorstander van interdisciplinaire aanpak, mits dat ... volgens hun vakdiscipline gebeurt. En voor ict-ers blijft architectuur gauw beperkt tot waarmee zij ooit als methoden & technieken voor programmering vertrouwd geraakt zijn.

voor algemeen, gebruik.⁶

Exemplarisch voor infrastructuur is de openbare weg. In beginsel iedereen kan zich erover verplaatsen met telkens vertrek- en bestemmingspunt 'vergaand' variabel. Maar beheersbaar, ordelijk verloop vergt tevens beperking(en).⁷

Flexibiliteit van infrastructuur moet stroken met kenmerkende – dynamiek van – variëteit van maatschappelijk verkeer.⁸ Daarom biedt ook de EDI-wallet een flexibele voorziening. Welke persoonsinformatie iemand over zichzelf laat dan wel moet laten weten, kan immers naar omstandigheden verschillen.

2. Verhouding en hoedanigheid als structuurbegrippen

Variëteit verandert niet met de d van digitaal, althans niet principieel. Van oudsher wordt vaak een beroep op één of meer intermediairs gedaan voor wederzijdse identiteitstelling. Onveranderd gelden zogenaamde structuurbegrippen, die dus ook infrastructuurbegrippen kunnen worden genoemd, daarom eveneens voor het aangekondigde Nederlandse EDI-stelsel⁹ en verder.¹⁰ Voor inventarisatie van dergelijke begrippen valt even niet aan een nogal filosofische aanzet te ontkomen.

Stel, er is (een) samenleving. Voor nadruk op dynamiek is de aanduiding maatschappelijk verkeer passender. En verkeer telt deelnemers eraan. Wij, dus, verkeren in omgang met elkaar. Inderdaad, samen.

Dat maatschappelijk verkeer kan verondersteld zijn te verlopen volgens een veranderlijke, verweven verscheidenheid van situaties. (Want) voor deelnemers is per situatie steeds hun onderlinge verhouding aan de orde; het is dan altijd zo'n verhouding waaraan zij elk in een nadere hoedanigheid (lees ook: rol) deelnemen.¹¹ Zo telt in een winkel doorgaans een verhouding van eigendomsuitwisseling; de verschillende bijbehorende hoedanigheden zijn daar die van koper en verkoper.¹²

De tussenstand van de uitleg is, dat maatschappelijk verkeer volgens allerlei verschillende

⁶ Wat onder de noemer van Digitale Overheid infrastructuur heet, nogal pleonastisch zelfs Generieke Digitale Infrastructuur, voldoet nog niet aan dat maatschappelijke infrastructuurcriterium. GDI blijft immers beperkt tot facilitering van verhoudingen waarin minstens één deelnemer een overheidsinstelling betreft. Dankzij de gelegenheid die toenmalig programmamanager Steven Luitjens ervoor bood, heb ik als samensteller de noodzakelijkerwijs maatschappelijke infrastructuuropvatting reeds benadrukt in de nota **Informatieverkeer in publiek domein** (ICTU/programma Architectuur Elektronische Overheid, 2004). In het Nederlands heb ik daarin reeds een gedeelte opgenomen van mijn, overigens pas later gepubliceerde, opstel **Semiotics of identity management** (in: **Handbook of the History of Information Security**, Elsevier Mathematics & Computer Science, 2007).

⁷ Denk aan eisen aan vervoermiddelen, afgestemd op wat feitelijk aan wat openbare weg heet als infrastructuur beschikbaar is. En omgekeerd moet de openbare weg aangepast blijven aan – ontwikkeling van – vervoermiddelen. Dat is met infrastructuur voor digitale facilitering van informatieverkeer niet anders, kan ook niet anders zijn.

⁸ Openbaar bestuur van een open samenleving is daarom sturing van variëteit, geen eenzijdige onderdrukking ervan. En, klopt, de term 'verkeer' wekt vaak allereerst de associatie met fysieke verplaatsingen, vervoer e.d. Daarmee kan maatschappelijk verkeer inderdaad zinvol 'vergeleken' worden, maar feitelijk behóórt, als het ware omgekeerd, dus, ook zulk fysiek verkeer over de openbare weg tot maatschappelijk verkeer.

⁹ Verderop wordt afgedongen op de woordkeuze van "stelsel" voor de aanduiding EDI-stelsel. Dat "stelsel" is immers onderdeel van infrastructuur. Het criterium stelselmatig is pas consequent bruik- en houdbaar geldig voor ruimer bereik, nogmaals, dat van samenleving annex maatschappelijk verkeer.

¹⁰ Er zijn en blijven alom verschillende registers. Onder de noemer van Digitale Overheid wordt o.a. gestreefd naar opname ervan in het Federatief Datastelsel. In hoeverre informatie uit welke verschillende bronnen begrips-/betekenismatig verschilt dan wel overeenkomt, vergt eveneens contextualisering volgens verhoudingsgewijze hoedanigheid. Lees dus verder.

¹¹ Dit is nog een simplistische voorstelling, maar wel voldoende precies voor, zoals als ondertitel voor dit artikel gekozen is: structuurbegrippen van maatschappelijk informatieverkeer.

¹² Vanwege het korte bestek van deze uitleg zijn voorbeelden, ook verder, opzettelijk nogal karikaturaal. Het is de bedoeling dat de lezer zelf voorbeelden bedenkt als oefening met de voorgestelde structuurbegrippen.

verhoudingen (eerste structuurbegrip) verloopt waarbij afgeleid voor elke verhouding allerlei verschillende hoedanigheden (tweede structuurbegrip) gelden voor feitelijke deelnemers eraan. Wie het EDI-stelsel op zijn beurt als onderdeel van ruimer stelselmatig, want maatschappelijk, bemeten infrastructuur grondig wil begrijpen, komt niet om kwalificering met allereerst verhouding en vervolgens hoedanigheid-in-verhouding heen. Noem ze eventueel anders, vooruit, maar het gaat ermee om noodzakelijke structuurbegrippen. Zonder werkt stelselmatig niet, punt.

3. Intermediaire vertrouwenspartij als hulpdienst voor verhoudingen

Het komt, zachtjes uitgedrukt, weleens voor dat deelnemers aan een bepaalde verhouding elkaar nog niet kennen. Of ze doen dat nog niet in het opzicht zoals dat telt voor ieders op dat moment relevante, de aanduiding is ook even wennen, verhoudingsgewijze hoedanigheid.¹³ Bijvoorbeeld, een winkelier overweegt een trouwe klant als medewerker. Heeft die persoon daarvoor de relevante diploma's? Omgekeerd wil die ander als kandidaat-werknemer wellicht e.e.a. kunnen nagaan over de winkelier, maar nu als haar eventuele werkgever.¹⁴

Stel gemakshalve dat een verhouding twee deelnemers omvat. Voor voortgang kan of zelfs, afhankelijk van regels, moet voor de ene deelnemer dan een, zeg maar, derde partij helpen. En wie weet geldt dat omgekeerd ook voor de andere deelnemer. Dat kan voor allebei dezelfde derde partij zijn, maar hoeft niet.

Ziedaar, de intermediair(s). Als vertrouwenspartij levert zo'n intermediair aan de ene deelnemer geloofwaardige verklaring over eigenschappen inclusief gedragingen van de andere deelnemer. Die verklaring is eerder identiteitstelling genoemd. Welke informatie daarin opgenomen mag, moet zijn, hangt van de betrokken verhoudingsgewijze hoedanigheden in kwestie af. Daarom heten verhouding en hoedanigheid getrapte structuurbegrippen. Want telkens de concrete waarden ervan zijn onmisbaar voor differentiële identiteitstelling. Huh?! Nogmaals, de informatie die door de ene deelnemer als identiteitstelling van de andere verlangd mag/moet worden, kan verschillen al naar gelang de verhouding van hun hoedanigheden.¹⁵

4. Dagelijks leven als aaneenschakeling van uitwisseling van identiteitstellingen

Moeilijk? Toch gedraagt iedereen zich er voortdurend naar. Wie een winkel bezoekt, ervaart 'aan' gevel, inrichting, enzovoort meestal vergaand onbewust een identiteitstelling. Dat ontbreekt allemaal voor wie een huisdeur opent en iemand hoort beweren (geen) verkoper te zijn.

Terug naar het winkelpand, omgekeerd heeft het winkelpersoneel het inderdaad wat moeilijker. Is de bezoeker een potentiële klant? Wie wat later contant betaalt, heeft daarmee haar (lees ook: zijn) identiteit voor de verhouding in kwestie met verschillende hoedanigheden van dien volledig genoeg 'bewezen.' Of als de pinbetaling slaagt, is dat, eh, differentieel eveneens in voldoende mate gebeurd met, vooruit, het bankwezen als over en weer vertrouwde intermediair.

Ander voorbeeld, afgezien van evidente noodhulp wil een medisch zorgverlener allereerst toch echt weten of wie zich als nieuwe patiënt meldt, wel passend verzekerd is. De patiënt in kwestie wil op haar beurt gerust kunnen zijn dat de zorgverlener in haar hoedanigheid in hun verhouding bevoegd en aldus bekwaam is.

Zo gaat maatschappelijk verkeer maar door met over en weer dan weer deels impliciete, dan weer deels expliciete identiteitstellingen.¹⁶ Hoewel er van geval tot geval kwalitatief niets aan verandert,

¹³ Verhoudingheid als samentrekking? Laat maar.

¹⁴ Het kan natuurlijk ook, eveneens van oudsher gebruikelijk, dat iemand een intermediair inschakelt op zoek naar een verhouding met andere deelnemer(s) van dien.

¹⁵ Allereerst moet de identiteit, eh, zelf differentieel opgevat zijn, te weten strokend met de verhoudingsgewijze hoedanigheid in kwestie. Zo'n differentiële identiteit wordt vervolgens pas met een stelling uitgedrukt. Ofwel, de stelling biedt er informatie over. Zo 'bestaat' de verlangde differentiële identiteit van een koper van allerlei goederen uit haar leeftijd, met een getal als stelling van dien. Of, nog algemener, uit een leeftijdscategorie.

¹⁶ Het klinkt vooralsnog stellig vreemd om dat wederzijds autoriseren te noemen, maw bevoegdheid te verstrekken tot deelname aan vervolg. In het geval van een 'afstandelijke' verhouding vergt autorisatie over en

gebeurt dat voor menig een kwantitatief wel degelijk: méér gevallen. Met méér mensen neemt hoe dan ook de kans toe op méér ontmoetingen met verhouding van dien. En met meer keuze groeit tevens de kans dat een bepaalde verhouding voor deelnemers eraan eenmalig is. Alles nog eens gekatalyseerd door digitale facilitering van informatieverkeer.¹⁷

5. Meer gemak belooft minder gedoe

Een verklaring als uitdrukking van een differentiële identiteitstelling heet traditioneel een akte. Zoals gezegd heeft iedereen er herhaalde ervaring mee. De ene overheidsinstelling wil een geboorteakte overlegd krijgen; die moet de burger in kwestie bij een andere opvragen. En als sollicitant kan iemand worden verzocht een diploma te tonen, waarvoor hij (lees ook: zij) terecht kan bij het desbetreffende opleidingsinstituut. Enzovoort, enzovoort. Is iemand voldoende kredietwaardig? Enzovoort.

Wie erbij stilstaat, beseft hoe doortrokken maatschappelijk verkeer is van aan regels onderhevig, wat oneerbiedig uitgedrukt, geschuif met 'akten.' Omdat het informatie betreft, vergt dat voorzieningen, beter nog heuse infrastructuur, voor maatschappelijk informatieverkeer.

Met de EDI-wallet wordt wie erover beschikt vooral snellere, betrouwbaardere e.d. hulp bij deelname aan verhoudingen geboden. Kortom, meer gemak. Herstel, minder gedoe. Maar andere risico's zijn er uiteraard óók. Dat is het. Nee, geen nieuw doel, wel een nieuw middel.

6. EDI-wallet schakelt intermediairs in voor differentiële identiteitstellingen

Met papier kwam een informatiedrager beschikbaar waarmee informatie praktisch in ruime mate verveelvoudigd kan worden en aldus ruim verspreid. Zo kan iemand komen te beschikken over een exemplaar van haar geboorteakte. Zoiets als het origineel is dat niet. Dat stelt de bevoegde gemeente op en behoudt het. Ofwel, iemand verkrijgt een afschrift. Op die manier kan iemand allerlei afschriften van akten van allerlei 'instanties' verzamelen en bijelkaar houden in een, zeg maar even, ordner.

Is de EDI-wallet nu zo'n persoonlijke ordner, maar dan niet met papieren, maar met digitale afschriften van akten?¹⁸

Dat kan, maar hoeft niet meer. Sinds digitalisering tevens voorzieningen biedt voor praktisch onmiddellijke verbindingen, valt afstemming voor verhoudingshulp alweer strakker te bieden.¹⁹

Met een veralgemeeniseerd voorbeeld valt schakeling telkens uitgesteld tot een daadwerkelijke behoefte te verduidelijken.

Er zijn wederom twee deelnemers. Ditmaal afgekort aangeduid met A en B. Allereerst moeten zij onderling afstemmen zowel volgens welke verhouding zij verder zouden willen gaan, als voor elk van

weer dienovereenkomstig explicietere identiteitstellingen volgens relevante verhoudingswijze hoedanigheden. In beginsel is ook dat met digitalisering niets nieuws.

Voor beginselvast ontwerp enzovoort moeten uiteraard met voorrang de relevante beginselen bekend zijn. Dat gebeurt hier door uitleg van structuurbegrippen. Er zijn in onderling verband dus 'maar' twee van zulke begrippen relevant, dat zijn verhouding en hoedanigheid, voor stelselmatige dekking van maatschappelijk (informatie)verkeer.

Ach, als het er zo weinig zijn, twee stuks slechts, waarom kan het dan ook verder niet helemaal zonder verhouding en hoedanigheid als structuurbegrippen? Aan onmisbaarheid is een vervolg op dit artikel gewijd, als uitwerking zie [Oplopende variaties op stelselthema: op stelselniveau draait alles om verhouding en hoedanigheid als structuurbegrippen](#).

¹⁷ Daarbij moet de kwalificatie van media als sociale vooralsnog herleid worden tot de respectievelijke zakelijke aanbieders. Hun criteria zijn eerder ... kwantitatief. Hoe meer gebruikers voor verschillende verhoudingen in verschillende hoedanigheden, daar zijn de beide structuurbegrippen weer, des te meer identiteitstellingen zo'n aanbieder kan opstellen en te koop ... aanbieden. Daar gaat, hmm, sociaal nogal wat verkeerd. Komt zo'n aanbieder van sociale media in aanmerking als vertrouwenspartij in de zin van de EDI-wallet?

¹⁸ Wat telt als een originele akte, is inmiddels vaak meteen al digitaal.

¹⁹ Zeg ook maar met kortere cyclus. Ja, als de communicatievoorziening hapert, uitvalt, gaat dat mis.

hen in welke hoedanigheid.²⁰

Noem de verhouding kortweg V. Stel dat A daarin de hoedanigheid V-H1 toekomt en V-H2 aan B. Moeilijk? Sla de rest van deze paragraaf maar over.

Wie dit niet leest, mist dat hiermee is voldaan aan, wat ditmaal volgens formele stelsellogica heet, de nodige en voldoende voorwaarde voor differentiële identiteitstelling.²¹ Want gecombineerd tot {V: H1, H2} valt precies te bepalen welke identiteitstelling van B aan A beschikbaar kan/moet worden gesteld. En de combinatie {V: H2, H1} bepaalt in omgekeerde richting wat B aan informatie over A te zien krijgt.²²

Wat EDI als, vooruit, stelsel óók allemaal uitvoert, is om bij de differentiële identiteitstelling die 'volgt' uit {V: H1, H2} de intermediair te kiezen die voor zowel A als B dáárvoor als vertrouwenspartij geldt. Opnieuw moet dat ook weer omgekeerd voor {V: H2, H1} gebeuren.

Uiteraard, voor betrouwbaarheid, beveiliging enzovoort komt er ook en vooral voor het EDI- (deel)stelsel veel en veel meer bij kijken. Maar voor principieel begrip ervan voldoen de structuurbegrippen die àltijd geteld hebben voor bemiddeling van verhoudingen.

7. Opmerkingen over standaardisatie, flexibiliteit e.d.

Als structuurbegrippen zijn verhouding en hoedanigheid onmisbaar voor dekking van stelselmatig bereik. Al dan niet verklaring tot formele standaard maakt geen verschil.²³

Aandacht vergt daarentegen standaardisatie van, nou ja, op z'n minst bewuste afspraken erover, wat in maatschappelijk verkeer erkenning verdient àls verhoudingen respectievelijk verhoudingsgewijze hoedanigheden (en rekening houdend met veranderingen). Maar iets anders dan wat eveneens van oudsher gebeurt onder de noemer van normering, regelgeving e.d. is dat uiteraard niet. Let wel, dat omvat meer dan wat als wet- en regelgeving bekend staat. Deelnemers treffen tevens, zelfs vaak allereerst, onderling allerlei regels met benoeming van verhoudingen respectievelijk hoedanigheden van dien. In menig gezin hebben de leden een vaste plaats aan de eettafel.

Infrastructuur voor maatschappelijk verkeer moet zelfs veel ruimer opgezet zijn dan welke formele regels dan ook bepalen.²⁴ Want regels betreffen gebruik ervan. Dat is iets ànders.²⁵ In gebruik moet 'zonodig' van regels afgeweken worden. Mede daarom is 'de' rechter onafhankelijke oordeelsvorming opgelegd. Voorts veranderen omstandigheden. Daaraan kunnen regels ... verhoudingsgewijs gemakkelijk aangepast worden. Met veel van infrastructuur ligt dat veel

²⁰ Helaas, dat is dan hèt moment voor misleiding. Daarom moet ook de EDI-wallet voorzien in nodige en voldoende informatie voor relevante verificatie van identiteit van wederdeelnemer.

²¹ Er kan ook de eventuele volgorde van worden afgeleid waarin wederzijdse identiteitstellingen beschikbaar worden gesteld. Bijvoorbeeld, als B tegenover A beweert politiefunctaris te zijn, dan moet A als burger zich allereerst daarvan kunnen overtuigen om tijdig het contact eventueel te kunnen afbreken.

²² Volgens de voorgestelde notatie is eveneens de volgorde betekenisvol waarin de hoedanigheden zijn vermeld.

²³ Zeg ook maar dat een de facto standaard een de jure standaard overbodig maakt.

²⁴ Formele regels klakkeloos houden voor sluitend programma van eisen is een vergissing die voor digitalisering o.a. wordt gemaakt met, op z'n Engels uitgedrukt, business rule management. Voorts wordt daarmee een gedragsaandeel abusievelijk verondersteld lès van een verhoudingsgewijze hoedanigheid, dwz alsof een regel slechts een enkele uitvoerder betreft ipv afstemming tussen verschillende mede-uitvoerders.

Wat ict-ers onder de verwante noemer van domeingerichte aanpak propageren, verhult nauwe verabsolutering als ontkenning van reële variëteit. Als opdrachtnemers willen zij er samen met opdrachtgevers blijkbaar niets van weten. Nee, domeindenkers zijn helaas geen stelseldenkers. Sterker nog, met hèt geldigheids criterium exclusief ontleend aan het 'eigen' domein, is en blijft stelsel ònbegrijpelijk, bedreigend enzovoort voor een domeindenker.

In de volle breedte en diepte van wat wetenschap heet, is erkenning van situationele invloed 'natuurlijk' allang gemeengoed, van sociale psychologie tot en met het complementariteitsbeginsel voor quantumfysica.

Methodologisch komt onderscheid tussen afhankelijke en onafhankelijke variabelen erop neer.

²⁵ Hier blijft in het midden dat ook regels behoren tot (im)materiële infrastructuur. Ook in het midden blijft dat rondom infrastructuur dan weer regels gelden, voor vanaf procedures ter bepaling van wát als zodanig geldt tot en met kwaliteitscriteria voor allerlei aspecten ervan. Kortom, verweven werkelijkheid.

moeilijker. Dat verklaart waarom infrastructuur doorgaans zó algemeen bruikbaar opgezet is, dat tevens van onbedoeld verkeerd gebruik tot opzettelijk misbruik ervan mogelijk is.²⁶ Aan stelselmatige afweging valt niet te ontkomen.

Goede vraag, hoe zit dat met de EDI-wallet? Beide stuurbegrippen bieden stelselmatige opening. Beheersing moet dan komen van evenwichtige beperking tot erkende waarden ervan. Nogmaals, stelselmatig is dat 'praktisch' het voornaamste onderwerp van ... standaardisatie.

Voorts kan de EDI-wallet exemplarisch worden opgevat voor hergebruik. Want waar heeft een intermediaire vertrouwenspartij de informatie vandaan? En, mits geautoriseerd, wat doet de ontvanger van een identiteitstelling ermee?²⁷

Hier als laatste opmerking, met de EDI-wallet kan de houder ervan tevens als betrokkene in de zin van de Algemene Verordening Gegevensbescherming gebruiker zijn van informatiesystemen voor inzage in haar persoonsinformatie (en wat ermee gebeurt)?²⁸

8. Over het baanbrekende idee erachter

Het stelselmatig geldige idee met de EDI-wallet laat zich ontlenen aan besef dat identiteitstelling afhankelijk gebeurt van omstandigheden. Dat is hier differentiële identiteitstelling genoemd. De stelling moet kunnen verschillen, omdat de relevante identiteit kan verschillen. Als reden dáárvoor geldt dat een deelnemer nooit strikt 'eigen' gedrag vertoont, maw volledig onafhankelijk, zelfvoorzienend, maar altijd 'naar' omstandigheden.²⁹ Zeg ook maar dat iedereen onvermijdelijk als deelnemer een tweeledig bepaald gedragsaandeel levert. Als gedrags(f)actoren tellen de deelnemer zelf en haar omstandigheden.

Daaruit volgt dan weer dat een begrip (lees ook: betekenis) voor eenduidigheid nooit met slechts een, algemeen uitgedrukt, object valt te associëren.³⁰ Dat lukt pas met een gedragsaandeel volgens een verhoudingsgewijze hoedanigheid, dwz met object en situatie als bepalende (f)actoren.³¹

9. Voortzetting

De EDI-wallet is bedoeld voor iederéén. Dat is na DigiD een voorziening die recht doet aan de aanduiding infrastructureel.³² Het is hopelijk een baanbrekende voortzetting. Die lukt vlotter en beter zodra burgers erop aandringen.

Wie overigens denkt dat de EDI-wallet hoofdzakelijk technisch is en opzet ervan daarom meteen maar aan technici kan, zelfs moet, worden overgelaten, vergist zich nog steeds ernstig. Dergelijke voorzieningen zijn immers mede bepalend voor hoe we verhoudingen kunnen aangaan, hoe we daarin over en weer evenwichtig hoedanigheden kunnen kiezen. Erkenning van maatschappelijk variëteit is daarom de voornaamste voorwaarde voor passende opzet van de EDI-wallet. Anders werkt het niet, nooit, punt.

²⁶ Een spookrijder heeft een vergissing gemaakt, hoe ernstig de gevolgen ervan ook kunnen zijn. Wie doelgericht van de weg afwijkt en op een groep mensen verzameld op een plein inrijdt, heet een terrorist.

²⁷ Nogmaals, als getrapte structuurbegrippen vormen verhouding en hoedanigheid samen de onmisbare voorwaarde voor de noodzakelijkerwijs federatieve opzet van een verzameling registers. Zie ook de eerdere voetnoot met een opmerking over Federatief Datastelsel onder de noemer van Digitale Overheid.

²⁸ En zoals uit een eerdere voetnoot volgt, betreft gebruik van de EDI-wallet feitelijk telkens autorisatie. De voorlichtingstekst suggereert "toegang tot [...] diensten" nodeloos als aparte functie ervan.

²⁹ Dus, omgekeerd geredeneerd, daarop kan dan wel moet identiteitstelling bemeten zijn (en daartoe beperkt blijven).

³⁰ Dat blijft klakkeloos echter gebeuren, wat thans mislukking, of erger, verklaart van digitalisering waarmee daardoor reële variëteit veronachtzaamd, onderdrukt e.d. blijft of zelfs raakt. Vooral voor digitalisering onder regie van overheid is dat, zachtjes uitgedrukt, merkwaardig. Want als er niets valt af te stemmen, nota bene variëteit, lijkt er geen aanleiding voor overheidsbemoeienis.

³¹ Metapatroon is een modelleermethode/-taal die herhaalde toepassing van tweeledige gedragsbepaling en bijgevolg begrips- annex betekenisuitdrukking als beginsel heeft, kortweg aangegeven als contextuele verbijzondering.

³² Infrastructuur betreft publieke voorzieningen, dus met onvervreembaar publieke zeggenschap erover, punt.

Wie tevens denkt dat o.a. zo'n wallet als een aparte voorziening kan bestaan, vergist zich zelfs nog ernstiger. Er is infrastructuur voor maatschappelijk informatieverkeer mee gemoeid. Dat is er, nogmaals. door-en-door stelselmatig aan. Als uitwerking,³³ zie verder [Oplopende variaties op stelselthema: op stelselniveau draait alles om verhouding en hoedanigheid als structuurbegrippen](#).

Dit artikel is tot stand gekomen dankzij financiële ondersteuning door Bureau Forum Standaardisatie (opdrachtgever). Als voorwaarde voor afschrift, gebruik enzovoort van (de) tekst(gedeelten) geldt vermelding van zowel opdrachtgever als auteur.

[Forum Standaardisatie](#) adviseert de hele publieke sector over het gebruik van open standaarden. Het Forum wordt ondersteund door een secretariaat, het Bureau Forum Standaardisatie. Dit bureau is gehuisvest bij Logius, de dienst digitale overheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Pieter Wisse studeerde wiskunde aan de TH Delft, thans TU, met bestuurlijke informatievoorziening als destijds nog jonge afstudeerrichting. In eerste helft van de jaren tachtig van de vorige eeuw werkte hij bij het ministerie van Buitenlandse Zaken als coördinator informatievoorziening (tegenwoordig is dat de CIO). Daarna zelfstandig als informatiekundig ontwerper, oprichter van Information Dynamics. Hij is aan de Universiteit van Amsterdam gepromoveerd op grondslagen van semiotiek (tekenleer) voor stelselmatige oriëntatie. Uitvinder van Metapatroon.

Maart 2026.

³³ Zoals in een eerdere voetnoot reeds vermeld.